

Het toeschouwersimperium

Notities bij *Empire (Art & Politics)* van Superamas

Het Frans-Oostenrijkse collectief Superamas gooide de afgelopen jaren in heel Europa hoge ogen met zijn *BIG*-trilogie. Rond de jaarwisseling is hun nieuwste stuk *Empire (Art & Politics)* in Vlaanderen en Brussel te zien. Het begint met een re-enactment van een historische veldslag, en vervolgt met een feestje. Jeroen Peeters ging in juni alvast kijken naar de première in Parijs. Zoals altijd bij Superamas moet de boodschap in de vorm worden gezocht.

1
De Espace Charlie Parker in het Parijse La Villette is allesbehalve een intiem theater: in een gigantische hal is een tribune neergepoot op een afstand van het podium, een speelveld achter een groot raam uitgespaard in een zwarte wand. Afstand, kadering, vlakheid: nog voor de voorstelling aanvangt wordt er al een en ander gesuggereerd. Wat volgt is een *re-enactment* van scènes en intriges uit een napoleontische veldslag, telkens met een wit paneel als achtergrond. Er is de heroïsche stijl, compleet met indrukwekkende kostuums en licht, maar ook stuitend geweld, verachting, racisme, lust, verkrachting: dat alles samenge-drukt tot enkele expressionistische tableaux vivants, ansichtkaarten haast. Een commentaarstem verhaalt de veldslag bij Aspern-Essling in 1809, waarin 40.000 manschappen het leven lieten in amper twee dagen tijd. 'It is the bloodiest battle of its time and even to this day the Austrian and French military both claim victory on the field.' Bloedig en onopgelost is deze veldslag een ongemakkelijke metafoor voor de conflicten die representaties van het nieuwe Europa schragen, als een alternatieve stichtingsmythe, zo ergens tussen de Franse Revolutie en het Weens Congres, plompverloren in het stof van de geschiedenis.

Geschiedenis, politiek en representatie zijn wekerende thema's in het werk van het Frans-Oostenrijkse (!) collectief Superamas, dat met het grootschalige en complexe *Empire (Art & Politics)* voor een even indrukwekkende als verontrustende seizoensafsluiter zorgde (première op 19 juni). De napoleontische *re-enactment* is slechts de opmaat tot het gestadig opwerpen van lastige kwesties – is Superamas erop uit een tegengeschiedenis van Europa's moderniteit te schrijven? Ja, maar de bedenking dat het nieuwe Europa, de burgermaatschappij en een democratisch kunstbegrip rond dezelfde tijd tot stand kwamen, is vooral achtergrond bij de vraag hoe verschillende opvattingen over geschiedenis onze huidige blik op de wereld en onszelf beïnvloeden. De boodschap moet dus ook in de vorm worden gezocht, in de subtiele deconstructie van representatieve regimes, in de reflecties over de *plaats* waar het stof van de geschiedenis wordt opgepookt. Een theater in Parijs?

De *re-enactment* van de veldslag bij Aspern-Essling door Superamas is behoorlijk geladen, omdat er zoveel details in zijn verwerkt die het heroïsche beeld van de oorlog doorprikken. Dat levert misschien nog geen authentiek verslag op, wel een interessant contrast met de

historische *re-enactments* van de talrijke napoleontische verenigingen voor *living history*. Uit de intentieverklaring van het gezelschap Forum Aspern 1809: 'Iedereen die altijd al met prangende vragen zat over historische gebeurtenissen waarop geen boek een antwoord kon bieden, is wellicht in staat om samen met ons het juiste antwoord te vinden in de praktijk. Met levende geschiedenis is het mogelijk zichzelf in de atmosfeer van de napoleontische periode te plaatsen.' En: 'Voor alle duidelijkheid: het Forum Aspern is geen rechts gezelschap en al evenmin een schuttersgild voor drinkebroers. Er is hoegenaamd geen politieke activiteit aan de orde in het FA.'¹

Anders dan in een *living history re-enactment* bevinden we ons als toeschouwers niet in hetzelfde landschap als de deelnemers – de logica van processie en participatie heeft bij Superamas plaatsgemaakt voor afstand. De afstandelijkheid van een al te grote theaterzaal, van twee eeuwen geschiedenis, van twijfel aan grote verhalen, maar ook van een zekere onverschilligheid tegenover blootstelling aan al dat geweld en de betekenis ervan. Wat zegt een en ander over ons, toeschouwers? Met een parafraze: waar bevinden we ons, wanneer we kijken?